

שרון וידידתה הטובה ביותר, גילה, נכנסו יחדיו לערוך קניות בחנות בקניון. תוך כדי הסתכלות בסחורות שונות ראתה גילה חולצה שמצאה חן בעיניה ואמרה לשרון שהיא הולכת למדוד אותה. בשעה שנכנסה גילה לתא ההלבשה, המשיכה שרון להסתובב בחנות. אחרי זמן קצר יצאה גילה מתא ההלבשה, לבושה במעילה. היא רמזה לשרון בעיניה והפנתה מבטה אל החולצה שמתחת למעילה ובלי לומר מילה יצאה גילה מהחנות.

אחרי כמה רגעים ניגשו אל שרון קצין הביטחון, אחת המוכרות ומנהל החנות. "זו היא, היא אחת מהבנות, תבדוק את התיק שלה", אמרה המוכרת. קצין הביטחון הצביע על שלט מעל דלת היציאה האומר שהחנות שומרת לעצמה את הזכות לבדוק בתיקים ובחבילות. שרון מסרה לו את תיקה לבדיקה. "אין כאן חולצה", אמר הקצין למנהל. "אז השנייה לקחה את זה", אמרה המוכרת, "זה ברור כשמש, הן עשו את זה ביחד". קצין הביטחון שאל את המנהל, אם הוא רוצה להמשיך בחקירת המקרה. "בהחלט", הוא ענה. "הסחיבות מהוות את ההוצאה הראשית בחנות כמו שלנו. איני יכול לתת לגנבים להתחמק".

קצין הביטחון פנה לשרון: "מה שמה של הצעירה, שהיתה אתך?" שרון הסתכלה בו ושתקה. "אם לא תגלי לנו, יאשימו אותך בסיוע לפשע", אמר קצין הביטחון. שרון התלבטה. האם עליה למסור את שם חברתה.

- האם על שרון לגלות את שם חברתה לקצין הביטחון, כן או לא?

(דילמה זו לקוחה מתוך מחקרו של לורנס קוהלברג, 1975)

תהליך העבודה בקבוצות:

1. קראו יחד את הדילמה, וצינו אילו ערכים מתנגשים במקרה המתואר: _____ <-> _____.
2. כל משתתף מציג את עמדתו בנוגע לגיבורת הדילמה (כיצד צריכה הייתה שרון לנהוג).
3. הקבוצה מתחלקת ל-2 קבוצות בהתאם לעמדות המשתתפים. כל קבוצה מציגה נימוקיה לעמדה.
4. לסיכום: המשתתפים מציינים האם שמעו נימוק שלא חשבו עליו קודם?
 האם מי מהמשתתפים שינה עמדתו בעקבות הדיון? כיצד הרגשתם במהלך הדיון.

שאלות הבהרה שיסייעו בניהול הדיון:

- מהי חברות בעיניכם? האם יש גבולות לחברות? מהם?
- מהי הלשנה בעיניכם? מהי נאמנות בעיניכם?
- כלפי מי יש לשרון מחויבות? (הוריה, קצין הביטחון, חברתה גילה?) – איזו מחויבות קודמת במקרה זה?
- מה היתה כל אחת מהדמויות הבאות רוצה ששרון תעשה: ההורים, המשטרה, קצין הביטחון, מדוע?
- האם הייתם משנים את דעתכם אילו לפני זמן קצר הלשינה גילה על שרון שהעתיקה במבחן בבית הספר? מדוע? האם הייתם משנים את דעתכם לו שרון וגילה לא היו חברות כל כך טובות?
- מה היה קורה אילו כולם נהגו על פי המלצתכם?
- האם יש מקרה כלשהו שבו מותר לשקר? להפר את החוק? אם כן, באילו נסיבות?

רענון ותרגול עצמי –

נסו להעריך איזו עמדה ינקטו הנער/ה אשר יעמדו בפני סיטואציה דומה לזו המתוארת בדילמה. התייחסו לשלבים השונים בשיפוט המוסרי של קוהלברג.

רמה 1: תגמול – שכר או עונש – החלטתה של הנערה כיצד לפעול תהיה מונעת מ...

רמה 2: נורמות חברתיות – החלטתה של הנערה כיצד לפעול תהיה מונעת מ...

רמה 3: מחויבות ערכית – החלטתה של הנערה כיצד לפעול תהיה מונעת מ...

העשרה למחנך

תהליך חמשת הצעדים של ניהול דיוני דילמה

(ערוך מתוך דילמות מוסריות, ניהול דיונים, חיה פלג ויעל ברנהולץ)

אלסה וסרמן (1983), שהובילה את הניסוי 'קהילה צודקת' בבית ספר, הגדירה את חמשת התנאים הבסיסים להתפתחות

החשיבה המוסרית בקהילה צודקת בבית הספר:

- חשיפה לקונפליקטים קוגניטיביים מוסריים
- התייחסות לענייני הוגנות ומוסר ולנקודות מבט רבות
- התנסות בהתייחסות לזולת תוך לקיחה בחשבון רגשות, צרכים ונקודות מבט של ה"אחר"
- חשיפה לשלבי חשיבה גבוהים יותר ולטיעונים משלבים גבוהים יותר
- השתתפות פעילה בקבלת החלטות ובאכיפתן

© עמותת "דרך כפר - יוזמות חינוך ימין אורד"

להנחיה ולהעמקה בתפיסת חינוך 'דרך כפר': www.derechkfar.org.il